

Natuurtoets

Bestemmingsplan Woningbouw te Tubbergen

projectnr. 269305
revisie 01
24 september 2014

auteur(s)

ing. H.J. Riphagen

Opdrachtgever

Gemeente Tubbergen
Postbus 30
7650 AA Tubbergen

datum vrijgave

24-09-2014

beschrijving revisie 01

definitieve rapportage

goedkeuring

ir. W. Straatsma

vrijgave

S. Hammink

Projectgroep bestaande uit:

ing. H.J. Riphagen

Tekstbijdragen:

ing. Erik Riphagen

ir. Wineke Straatsma

Fotografie:

ing. H.J. Riphagen

Vormgeving:

-

Datum van uitgave:

24 september 2014

Contactadres:

Monitorweg 29
1322 BK ALMERE
Postbus 10044
1301 AA ALMERE

Copyright © 2014

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud	Blz.
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding.....	2
1.2 Doel	3
1.3 Leeswijzer	3
2 Wettelijk kader natuurbescherming	4
2.1 Algemeen.....	4
2.2 Flora- en faunawet.....	4
2.3 Ecologische hoofdstructuur.....	4
2.4 Natura 2000	4
3 Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen	5
3.1 Gebiedsbeschrijving	5
3.2 Projectvoornemen	5
4 Methodiek	7
4.1 Algemeen.....	7
4.2 Bureauonderzoek.....	7
4.3 Terreinbezoek	7
4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	8
5 Resultaten gebiedsonderzoek.....	9
5.1 Beschermde soorten	9
5.1.1 <i>Bureauonderzoek</i>	9
5.1.2 <i>Terreinbezoek</i>	10
5.2 Beschermde gebieden.....	12
6 Toetsing natuurwetgeving.....	14
6.1 Effectbepaling project.....	14
6.2 Effecten op beschermde gebieden	14
6.3 Effecten beschermde soorten	14
7 Conclusies en aanbevelingen	17
7.1 Conclusies soortenbescherming.....	17
7.2 Kansen voor de natuur.....	18
7.3 Conclusies gebiedenbescherming.....	18
7.4 Zorgplicht.....	18
8 Bronnen.....	19
Bijlage 1: Wettelijk kader	20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Tubbergen wil in het noordwesten van Geesteren een nieuwe woonwijk realiseren. Hiervoor dient een ruimtelijke onderbouwing te worden opgesteld en de uitvoering van de daarbij behorende onderzoeken. Om de ontwikkeling mogelijk te maken is een bestemmingsplanprocedure noodzakelijk.

Ruimtelijke plannen en werkzaamheden dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot de natuurwetgeving, te weten de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en overige gebiedsbescherming (Ecologische hoofdstructuur). Er mogen geen handelingen of ontwikkelingen plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde flora en fauna en/of natuurgebieden.

Het plangebied in Geesteren ligt tussen de Langeveenseweg, Vermolenweg en een bedrijf Ten Cate bv. De Heetkampweg loopt ten westen van het plangebied. De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1-1).

Figuur 1-1: Verbeelding plangebied woonwijk Geesteren (bron ondergrond: maps.google.nl)

1.2 Doel

Voor aanvang van bestemmingsplanprocedures is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden. Er dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. Het doel van voorliggende natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen bestemmingswijziging met de Flora- en faunawet, EHS en/of de Natuurbeschermingswet 1998 en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.3 Leeswijzer

In de inleiding wordt beschreven waarom deze natuurtoets is uitgevoerd en met welk doel. Vervolgens wordt in hoofdstuk twee algemene informatie verwoord over de natuurwetgeving, waaronder de Flora- en faunawet, EHS en de Natuurbeschermingswet 1998. In hoofdstuk drie wordt de huidige en toekomstige situatie van het plangebied beschreven en de ligging ten opzichte van de Ecologische hoofdstructuur en Natuurbeschermingswetgebieden (Natura 2000, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands). In hoofdstuk vier wordt de gebruikte methode voor de uitvoering van deze natuurtoets omschreven. In hoofdstuk vijf staan de resultaten van deze natuurtoets flora en fauna. Deze zijn onderverdeeld in de resultaten van de literatuurstudie en het veldbezoek. In hoofdstuk zes worden de resultaten uit hoofdstuk vijf getoetst aan de Flora- en faunawet, EHS en Natuurbeschermingswet 1998. Hieruit komen conclusies en aanbevelingen voort, die worden omschreven in hoofdstuk zeven. Het laatste hoofdstuk geeft de gebruikte bronnen voor dit onderzoek weer. Achter dit hoofdstuk bevinden zich een bijlage die algemene informatie verschaft met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet.

2 Wettelijk kader natuurbescherming

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en de EHS en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet, Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000 wordt verwezen naar bijlage 1.

2.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet wordt verwezen naar bijlage 1.

2.3 Ecologische hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. In of in de nabijheid van de EHS geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten. Delen van het tracé maken onderdeel uit van de EHS. Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur wordt verwezen naar bijlage 1.

2.4 Natura 2000

Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. Het tracé ligt niet in de buurt van een dergelijke gebieden. Daarom wordt de Natuurbeschermingswet 1998 verder niet meegenomen in deze rapportage. Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet 1998 wordt verwezen naar bijlage 1.

3 Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen

3.1 Gebiedsbeschrijving

In figuur 3-1 is het totale plangebied weergegeven. Het plangebied ligt ingeklemd tussen een aantal wegen. Het paars gearceerde deel in figuur 3-1 is een bestaand bedrijf, dat ook in de nieuwe situatie een bedrijfsbestemming krijgt. Hier vinden dus geen ingrepen plaats. Het groen gearceerde gedeelte is een projectgebied dat in de toekomst wel ontwikkeld zal worden voor woningbouw. Naar verwachting duurt dit nog minimaal 10 jaar. Het krijgt daarom voorlopig een agrarische bestemming. Beide delen worden hierdoor niet meegenomen in voorliggende rapportage.

De Heetkampweg (aan de westzijde) is een onverharde weg (zand). De andere omliggende wegen zijn wel verhard. Het plangebied zelf bestaat uit een weiland, enkele hopen zand en kuilvoer. Er liggen enkele betonnen platen die overgroeid zijn met ruigtekruiden. In het plangebied lopen enkele greppels die tijdens het veldbezoek watervoerend waren. Langs de hopen kuilvoer waren ook watervoerende greppels aanwezig, welke zeer voedselrijk water bevatte. Langs een hoop kuilvoer was een klein aardappelveldje ingepland. Aan de noordzijde van het plangebied staat een brede houtwal, aan de oostzijde een rij eikenbomen langs de Langeveenseweg.

Figuur 3-1: Luchtfoto van het plangebied met in groene en paarse arcering twee delen die buiten beschouwing zijn gelaten in deze rapportage.

3.2 Projectvoornemen

Op het plangebied worden nieuwe woningen gebouwd. Uitgangspunt hierbij is dat de houtwal aan de noordzijde (grotendeels) behouden blijft en ook de rij eikenbomen aan de oostzijde langs de Langeveenseweg blijft behouden. Verder worden er geen gebouwen gesloopt en blijven de aanwezige wegen intact.

Andere aanwezige vegetatie (grasachtig, ruigte en greppels met ruigtekruiden) zal worden verwijderd. Tevens worden de betonnen platen verwijderd. Hierna wordt het plangebied bouwrijp gemaakt en de woningen gebouwd. Tijdens de bouw wordt materiaal aan- en afgevoerd. Dit vindt plaats over de bestaande wegen en het plangebied. Bouw- en graafwerkzaamheden vinden tijdens daglicht plaats.

Figuur 3-2: Foto's van het plangebied.

4 Methodiek

4.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

- Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project;
- Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.2 Bureauonderzoek

Bij de toetsing is alleen gekeken naar de streng beschermde (Tabel 3-soorten) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Treedt effect op of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet.

Algemene soorten (Tabel 1) zijn niet meegenomen in de toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit art. 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. De bronnen die zijn geraadpleegd, zijn:

- www.waarneming.nl;
- www.telmee.nl;
- Landelijke verspreidingsatlassen;
- Regionale verspreidingsatlassen.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie EZ. Gekeken is naar de ligging van Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied en indien noodzakelijk naar de instandhoudings-doelstellingen van deze gebieden. Afhankelijk van de instandhoudingsdoelstellingen kan het effect worden bepaald. Hiernaast is gebruik gemaakt van de kaarten op de website van de provincie Overijssel (interactieve kaart EHS), om te bepalen of het plangebied overlapt of grenst aan EHS.

Met behulp van landelijke verspreidingsatlassen is nagegaan of in het verleden zwaarder beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn niet bekend.

4.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenemd bureaustudie is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Op 6 juni 2014 is een verkennend terreinbezoek aan het gebied afgelegd om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat beschermde soorten kunnen voorkomen. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op

basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

5 Resultaten gebiedsonderzoek

5.1 Beschermde soorten

5.1.1 Bureauonderzoek

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden verzameld. [Telmee.nl](http://telmee.nl) is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied en omgeving verschillende soorten voor van diverse soortgroepen. Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten is verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (Limpens *et al.*, 2010), reptielen en amfibieën (www.RAVON) en insecten ([www.Naturalis.nl\EIS](http://www.Naturalis.nl/EIS)).

Uit de landelijke en provinciale verspreidingsinformatie en uit atlassen (5 x 5 kilometerhok) blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen. Dit betreft onderstaande zwaarder beschermde (Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet) soorten. Vogels zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. De vogels zijn onderverdeeld in soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1-4) en niet jaarrond beschermde nesten (categorie 5 - waarvan inventarisatie gewenst is). Gekeken is naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

Op de site telmee.nl (2009-2014) worden de volgende waarnemingen vermeld voor de directe omgeving (Flora- en faunawetsoorten Tabel 2, 3 of soorten met jaarrond beschermde nesten):

- Broedvogels met jaarrond beschermde nesten: kerkuil, huismus, sperwer, zwarte wouw (telmee.nl)
- Amfibieën: boomkikker, heikikker, poelkikker (telmee.nl)
- Reptielen: hazelworm, levendbarende hagedis (telmee.nl)
- Vissen: geen (telmee.nl)
- Zoogdieren: geen
- Flora: Jeneverbes, Lange ereprijs (telmee.nl)
- Insecten: geen

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terrein-schiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

5.1.2 **Terreinbezoek**

Op 6 juni 2014 is een eenmalig terreinbezoek aan het plangebied afgelegd door een deskundig ecooloog van Antea Group. Naast directe waarnemingen kan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten in het plangebied.

Broedvogels

Categorie 1-4 (nesten jaarrond beschermd)

Uit de bureaustudie blijkt dat er in de omgeving van het plangebied enkele vogelsoorten broeden die een jaarrond beschermde verblijfplaats hebben. De houtwallen rondom het plangebied vormen een geschikt broedgebied voor roofvogels. Voor gebouwbewonende soorten (gierzwaluw, huismus en uilen) is de bebouwing (boerderijen) rondom het plangebied geschikt als broedplaats. Uitgangspunt is dat er geen bebouwing wordt gesloopt en dat houtwallen in stand blijven. Ook de bomenrij ten oosten van het plangebied blijft in stand.

In de houtwal ten noorden van het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Omdat tijdens het veldbezoek de bomen in blad zaten is dit ook moeilijk te zien. Mochten er lokaal enkele bomen worden verwijderd vanwege te werkzaamheden, dan is het wel noodzakelijk om in het winterseizoen (zonder blad aan de bomen) en dus voorafgaand aan de werkzaamheden te controleren of hier jaarrond beschermde nesten in voorkomen.

Algemene soorten

De grasachtige en ruigte beplanting op het plangebied is ongeschikt als broedplaats voor jaarrond beschermde soorten. Wel is dit een geschikt broedgebied voor allerlei algemeen voorkomende vogelsoorten (zangvogels, vinkachtige, mezen, lijsterachtige, duiven etc).

De aanwezigheid van jaarrond beschermde vogelnesten in de houtwal noordelijk van het plangebied kan niet worden uitgesloten. Wanneer werkzaamheden in de houtwal worden uitgevoerd is nader onderzoek noodzakelijk.

Zoogdieren

Uit de bureaustudie blijkt niet dat er zwaarder beschermd zoogdieren op en rond het plangebied voorkomen. Dit betekent niet dat er geen beschermde zoogdieren in het plangebied kunnen worden aangetroffen. De verwachting is dat deze soortgroep ter plaatse slecht tot niet onderzocht is.

De houtwallen zijn uitermate geschikt als verblijfplaats en foerageergebied voor (boombewonende) vleermuizen. Dit geldt zowel voor de houtwallen noordelijk in het plangebied als voor de houtwallen in de omgeving van het plangebied. Boerderijen in de omgeving zullen naar verwachting dienen als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuissoorten.

Voor andere beschermde zoogdiersoorten, zoals de eekhoorn, das of boommarter, zijn tijdens het veldbezoek geen sporen gevonden die wijzen op aanwezigheid van deze soorten. Zo zijn er geen holtes gevonden die kunnen dienen als verblijfplaatsen of knaagsporen gezien. Ook blijkt het voorkomen van deze soorten niet uit de bureaustudie,

De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in de houtwal noordelijk van het plangebied alsmede het gebruik van het plangebied als foerageergebied kan niet worden uitgesloten. Het voorkomen van andere beschermde zoogdiersoorten in het plangebied kan worden uitgesloten.

Amfibieën

Uit de bureaustudie blijkt dat de er verschillende beschermde amfibieën in de omgeving van het plangebied voorkomen.

Boomkikker

De boomkikker komt verspreid voor op geïsoleerde locaties in het oosten en zuiden van Nederland. Hij heeft een voorkeur voor een kleinschalig landschap, waar hij zich ophoudt in de struweelzone van bosranden, houtwallen en moerasgebieden. Vooral de zuidkant van braamstruwelen heeft de voorkeur.

Voor de voortplanting dienen wateren met een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie vlakbij te zijn. Dit zijn meestal niet te diepe poelen met een open ligging, veel zoninstraling, en vrijwel geen stroming.

De houtwal welke noordelijk in het plangebied ligt lijkt geschikt biotoop voor deze soort. Omdat voortplantingswateren ontbreken in en in de directe omgeving het plangebied kan het voorkomen van deze soort in de houtwal worden uitgesloten.

Heikikker

De heikikker komt in alle Nederlandse provincies voor, maar kent zijn grootste verspreiding in de hoger gelegen delen van het land. Hij komt vooral voor in vochtige heidegebieden, waar sprake is van veenvorming en in hoog- en laagveengebieden. Ook in de rest van zijn verspreidingsgebied is vocht en veenvorming een belangrijk element van zijn biotoop. Maar hij wordt ook wel aangetroffen in vochtige schraalgraslanden, duinvalleien, bosranden, langs meren en rivieren en in komkleigebieden. De aanwezigheid van laag struweel en hoge kruidige gewassen is hier van belang.

Het voortplantingsbiotoop bestaat uit ondiepe stilstaande wateren met oevervegetatie. Het water zelf is vaak enigszins zuur (pH 4 - 5.5) en voedselarm. Omdat dergelijk geschikt biotoop in het plangebied niet aanwezig is, kan het voorkomen van de heikikker worden uitgesloten.

Poelkikker

De poelkikker komt in Nederland vooral in het oosten en zuiden voor. Het is een zon- en warmteminnende soort met een voorkeur voor onbeschaduwde wateren. De oeverzone moet bij voorkeur goed begroeid zijn. Het water is vaak vrij omvangrijk of maakt deel uit van een groter complex van wateren. De poelkikker is een kritische soort, die houdt van voedselarm, schoon water. Hij heeft een voorkeur voor zwak zure, stilstaande wateren in bos- en heidegebieden op de hogere zandgronden. Hij komt voor in vennen, poelen en watergangen in hoogveengebieden, en in uiterwaarden. Geschikt biotoop ontbreekt in het plangebied. Het voorkomen van de poelkikker kan daarom worden uitgesloten.

Het voorkomen van beschermde amfibieën in het plangebied kan worden uitgesloten

Reptielen

Uit de bureaustudie blijkt dat de er verschillende beschermde reptielen in de omgeving van het plangebied voorkomen.

Hazelworm

De voorkeurs habitat van de hazelworm bestaat uit enigszins vochtige, met dichte vegetatie bedekte gebieden. De soort komt voor in bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen, kalkgraslanden, vestingwerken, steenhopen, ruderaal plaatsen en tuinen. De meeste waarnemingen hebben betrekking op bos- en heideterreinen (Stumpel 1997). Meer dan andere reptielen is de hazelworm een soort die leeft in bossen, bosranden en houtwallen. Daarnaast wordt de soort ook veelvuldig aangetroffen op de heide, in het bijzonder tegen bosranden en opvallend vaak op (on)verharde wegen en zandpaden. Ook in het agrarisch gebied kan de soort worden aangetroffen,

vooral in kleinschalige cultuurlandschappen. Via spoorlijnen, bosranden en ruderaal terrein weet de soort ook tot in steden en dorpen (en dan vooral tuinen en ruderaale terreinen aan de rand daarvan) door te dringen.

De bosrand in het noorden van het plangebied en de onverharde Heetkampsweg aan de westzijde vormen gezamenlijk een zeer geschikt habitat voor deze soort. Via de onverharde weg kan de soort ook andere houtwallen en bosranden in de omgeving bereiken. Het voorkomen van deze soort langs de houtwal en de onverharde Heetkampsweg kan daarom niet worden uitgesloten, al is hij tijdens het veldbezoek niet aangetroffen.

Levendbarende hagedis

De levendbarende hagedis bewoont vele verschillende habitats maar heeft een voorkeur voor begroeide en relatief vochtige gebieden zoals graslanden, natte weiden, droge delen van moerassen, hoog- en laagveen. Ook in drogere omgevingen wordt de hagedis gevonden zoals duinen, spoorwegbermen, open bossen, bosranden en heide. Een belangrijke vestigingsvoorwaarde is de aanwezigheid van open plekken om te zonnen. Als het leefgebied overwoekerd raakt wordt het verlaten.

Het plangebied is maar matig geschikt voor deze soort als leefgebied. De houtwal in het noordelijk deel van het plangebied kan als biotoop dienen. De locaties waar de soort kan zonnen zijn wel beperkt, vanwege de verruiging van de bosrand. Tijdens het veldbezoek is deze soort niet aangetroffen. Het voorkomen van deze soort in het plangebied kan op basis van het aangetroffen biotoop worden uitgesloten.

De aanwezigheid van de hazelworm in het plangebied is niet op voorhand uit te sluiten. Overige beschermde reptielen worden niet in het plangebied verwacht.

Vissen

In de greppels in het plangebied kunnen geen beschermde vissoorten worden aangetroffen. Er is slechts zeer beperkt water aanwezig, het water is zeer voedselrijk en zeer dicht begroeid. Omdat geschikt leefgebied ontbreekt kunnen negatieve effecten op beschermde vissoorten worden uitgesloten.

Flora

Het plangebied vormt gezien de hoge voedselrijkdom geen geschikte groeiplaats voor beschermde plantensoorten. Geschikte biotopen ontbreken vanwege het karakter van het aanwezige groen. Uit de bureaustudie komt de Jeneverbes en Lange ereprijs naar voren. Beide soorten zijn vanwege het ontbreken van geschikt biotoop uit te sluiten in het plangebied en komen naar verwachting in het 'Dal van de Mosbeek' voor.

Vlinders, libellen en overige beschermde soortgroepen

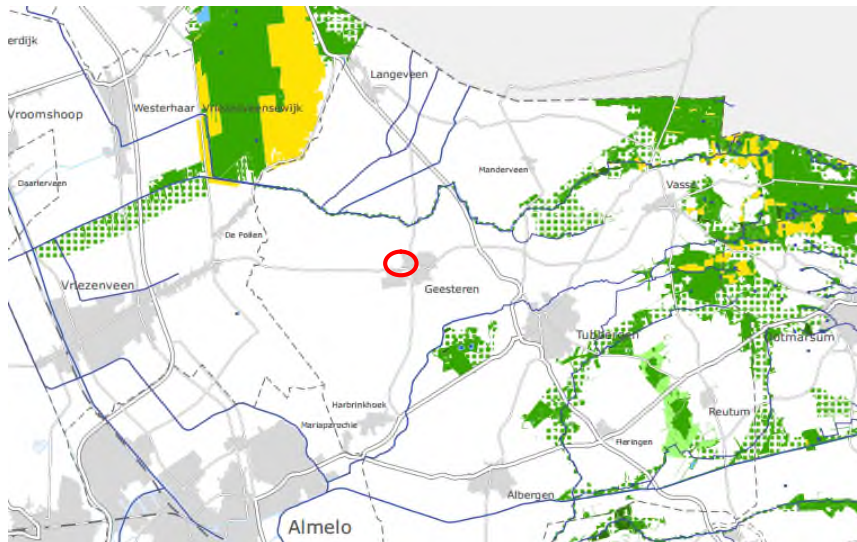
Veel van de wettelijke beschermde ongewervelde soorten stellen zeer specifiek eisen aan leefomgeving. De locatie kent geen kenmerkende of bijzonder biotoop of vegetatie (duinvegetaties, duinvalleien, hoogvenen, bloemrijke graslanden of vennen) waarvan de beschermde vlinders, libellen of overige ongewervelde soortgroepen veelal afhankelijk zijn voor hun voorkomen. Het plangebied is ongeschikt terrein voor beschermde soorten uit deze soortgroepen.

5.2 Beschermde gebieden

Geesteren grenst niet aan gebied dat onderdeel uitmaakt van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) (figuur 5-1). Het plangebied heeft geen ecologische relatie met EHS-gebieden in de omgeving.

Alle Natura 2000-gebieden liggen op meer dan 3 kilometer afstand van het plangebied. Op ongeveer 6 kilometer afstand van het plangebied ligt het Natura 2000-gebied Springenbeek en Dal van de Mosbeek. Het gebied Springendal en Dal van de Mosbeek ligt op de stuwwal van Ootmarsum. Het gebied dankt zijn grote verscheidenheid voor een groot deel aan het aanwezige reliëf met opgestuwde heuvelruggen,

waarin een aantal erosiedalen is uitgeschuurd. In het Springendal, het dal van de Mosbeek en Hazelbekke komen natte schraalgraslanden (waaronder kalkmoeras en trilveenvegetaties), bronnetjesbos, jeneverbesstruweel, droge en vochtige heiden en heischrale graslanden voor. De graslanden en heiden worden afgewisseld met bos, struweel en houtwallen.

Figuur 5-1: Geesteren grenst niet aan de EHS. Groen en geel is EHS. Blauwe lijn is waterlopen uit kaderrichtlijn water en waardevolle kleine wateren.(Zone Ondernemen met natuur en water, juli 2013).

6 Toetsing natuurwetgeving

6.1 Effectbepaling project

Negatieve effecten op beschermde soorten kunnen treden op tijdens de bouwfase en dan specifiek alleen op de delen waar werkzaamheden plaats vinden. Ook kunnen negatieve effecten optreden tijdens de gebruiksfase.

Verstoring kan ontstaan door:

- bouwrijp maken en bouwen van woningen;
- inrichten van de buitenruimte/ontsluiting;
- gebruik van de woningen en directe omgeving.

6.2 Effecten op beschermde gebieden

Het plangebied heeft geen directe relatie met Natura 2000-gebieden. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Springenbeek en Dal van de Mosbeek ligt op meer dan zes kilometer afstand van het plangebied. Directe negatieve effecten zijn daarom uit te sluiten. Als gevolg van de ontwikkeling van een klein aantal woningen, circa 40, is er geen toename van verkeer rond Natura 2000-gebied Springenbeek en Dal van de Mosbeek te verwachten. Negatieve effecten op habitattypen of kwalificerende soorten kunnen daarom worden uitgesloten.

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen in de vorm van compensatie. In het plangebied en de directe omgeving is geen EHS-gebied aanwezig welke een ecologische relatie heeft met het plangebied. Er is van aantasting van de EHS dan ook geen sprake en geen noodzaak voor een compensatieplan.

6.3 Effecten beschermde soorten

Rondom het plangebied komen soorten voor die opgenomen zijn in Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet. Het betreft soorten uit de soortengroepen broedvogels, zoogdieren en reptielen. Voor deze soortgroepen wordt beoordeeld welk effect de voorgenomen ontwikkelingen heeft.

Broedvogels

Categorie 1-4 (nesten jaarrond beschermd)

Uit de bureaustudie blijkt dat er in de omgeving van het plangebied enkele vogelsoorten broeden die een jaarrond beschermde verblijfplaats hebben. Uitgangspunt is dat er geen bebouwing wordt gesloopt en dat houtwallen in stand blijven. Ook de bomenrij ten oosten van het plangebied blijft in stand.

Negatieve effecten op vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen zijn uit te sluiten indien bovenstaande uitgangspunten gehandhaafd blijven gedurende de verdere planontwikkeling. Indien hiervan wordt afgeweken en er werkzaamheden plaats moeten gaan vinden in de houtwal is een onderzoek naar het voorkomen van jaarrond beschermde nesten in de winterperiode noodzakelijk. Er is dan geen blad aan de bomen en nesten kunnen hierdoor gemakkelijk worden waargenomen.

Algemene soorten

De grasachtige en ruigte beplanting op het plangebied is ongeschikt als broedplaats voor jaarrond beschermde soorten. Wel is dit een geschikt broedgebied voor allerlei algemeen voorkomende vogelsoorten (zangvogels, vinkachtige, mezen, lijsterachtige, duiven etc). Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd door de Flora- en faunawet. Bij het verwijderen van bijvoorbeeld de betonplaten dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van verschillende vogelsoorten in de ruigte er omheen. Met broedende vogels kan relatief eenvoudig rekening worden gehouden door versturende werkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd of op te starten voor de broedtijd (circa maart tot en met juli). Op deze wijze is verstoring van broedende vogels uit te sluiten en zijn er voor de beoogde werkzaamheden geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen en buiten de houtwal worden uitgevoerd Door de komt de gunstige staat van instandhouding van broedvogels niet in gevaar als gevolg van de ruimtelijke inrichting.

Zoogdieren

De houtwallen zijn uitermate geschikt als verblijfplaats en foerageergebied voor (boombewonende) vleermuizen. Dit geldt zowel voor de houtwallen noordelijk in het plangebied als voor de houtwallen in de omgeving van het plangebied. Boerderijen in de omgeving zullen naar verwachting dienen als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuissoorten.

De in de omgeving voorkomende vleermuizen kunnen de houtwal gebruiken als foerageergebied. Onbekend is in welke mate dit gebeurt. Wanneer grote groepen vleermuizen de houtwal als lijnelement gebruiken om langs te foerageren, kan als gevolg van de werkzaamheden en de gebruiksfase (verlichting van straten en woningen) een negatief effect optreden. Nader onderzoek naar het gebruik van de houtwal als foerageergebied of vliegroute voor vleermuizen is noodzakelijk.

Negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen, als er werkzaamheden in of aan de houtwal noordelijk in het plangebied plaats vinden, niet worden uitgesloten. Wanneer werkzaamheden in of aan de houtwal plaats vinden is nader onderzoek naar het voorkomen van verblijfplaatsen van vleermuizen in de houtwal noodzakelijk.

De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in de houtwal noordelijk van het plangebied alsmede het gebruik van de houtwal en het plangebied als foerageergebied kan niet worden uitgesloten. Negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden zijn daarom niet uit te sluiten, nader onderzoek is noodzakelijk.

Amfibieën

Negatieve effecten op strikt beschermde amfibieën zijn uit te sluiten, aangezien deze niet op het plangebied voorkomen. Geschikt biotoop ontbreekt.

Reptielen

In en rond het plangebied kan de zwaar beschermde Hazelworm worden aangetroffen. Het biotoop is voor deze soort geschikt en uit de bureaustudie blijkt dat de soort in de directe omgeving is gesignaleerd. De bosrand in het noorden van het plangebied en de onverharde Heetkampsweg aan de westzijde vormen gezamenlijk een zeer geschikt habitat voor deze soort. Via de onverharde weg kan de soort ook andere houtwallen en bosranden in de omgeving bereiken. Het voorkomen van deze soort langs de houtwal en de onverharde Heetkampsweg kan daarom niet worden uitgesloten,

De werkzaamheden kunnen een negatief effect hebben op deze zwaar beschermde soort. Nader onderzoek naar het voorkomen van de Hazelworm is daarom noodzakelijk.

Vissen

In de greppels in het plangebied komen geen beschermde vissoorten voor, geschikt biotoop ontbreekt. Andere watergangen zijn in het plangebied niet aanwezig. Negatieve effecten op beschermde vissoorten kunnen daarom worden uitgesloten.

Flora

Op het plangebied zijn geen groeiplaatsen van beschermde planten aanwezig. Negatieve effecten op beschermde planten zijn derhalve uit te sluiten.

Vlinders, libellen en overige beschermde soortgroepen

Aangezien het plangebied ongeschikt is voor beschermde soorten uit deze soortgroepen zijn negatieve effecten hierop uit te sluiten.

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies soortenbescherming

In het plangebied kunnen enkele zwaarder beschermde soorten (Tabel 2 en 3) aanwezig zijn die de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling wezenlijk kunnen beïnvloeden. Het betreffen jaarrond beschermde vogelnesten, vleermuizen en de hazelworm. Tevens dient rekening gehouden te worden met broedvogels (in het broedseizoen).

Jaarrond beschermde nesten en verblijfplaatsen vleermuizen

Deels hangt de noodzaak voor het uitvoeren van nader onderzoek samen met het al dan niet uitvoeren van (kap)werkzaamheden in de houtwal. Wanneer hier werkzaamheden in uitgevoerd worden is nader onderzoek naar het voorkomen van jaarrond beschermde vogelnesten en verblijfplaatsen van vleermuizen noodzakelijk. Als de houtwal niet wordt aangetast door de werkzaamheden zijn deze aanvullende onderzoeken niet nodig.

Foerageergebied vleermuizen

Nader onderzoek naar het gebruik van het plangebied als foerageergebied/vliegroute door vleermuizen is noodzakelijk. Onbekend is of en in welke mate er vleermuizen langs de houtwal foerageren. Negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden en de gebruiksfase (lichtuitstraling door woningen en straatverlichting op foerageergebied/vliegroutes) kunnen niet worden uitgesloten.

Hazelworm

Ook dient nader onderzoek naar het voorkomen van de zwaar beschermde hazelworm te worden uitgevoerd. Deze soort wordt in de omgeving aangetroffen en het plangebied is geschikt biotoop voor deze soort. Negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden zijn niet uitgesloten.

Broedvogels

Met broedvogels kan in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door eventuele kapwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (globaal halverwege maart tot en met juli) indien concreet broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde. Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden ingezet, maar doorlopen tot in het broedseizoen dan kan het verstoren van vogels voorkomen worden door continu door te werken en werkzaamheden niet langer dan enkele dagen stil leggen. Op deze manier wordt voorkomen dat vogels tot broeden komen in het gebied waar gewerkt wordt (zie tevens tabel 7-1).

Tabel 7-1: Overzichtstabel effectbeoordeling en te nemen vervolgstappen.

Soortgroep	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk	Bijzonderheden/ Opmerkingen
Broedvogels	mogelijk	nee	nee	Werken buiten het broedseizoen of locatie ongeschikt maken voor nesten voorafgaand aan het broedseizoen.
Jaarrond beschermde nesten	mogelijk, wanneer werkzaamheden in houtwal	wanneer werkzaamheden in houtwal	mogelijk, wanneer aangetroffen	Onderzoek in winterperiode noodzakelijk.
Vleermuizen verblijfplaatsen	mogelijk, wanneer werkzaamheden in houtwal	wanneer werkzaamheden in houtwal	mogelijk, wanneer aangetroffen	
Vleermuizen foerageergebied	mogelijk	ja	mogelijk, wanneer aangetroffen	

Hazelworm	mogelijk	ja	mogelijk, wanneer aangetroffen	
-----------	----------	----	--------------------------------	--

7.2 Kansen voor de natuur

Vleermuizen

Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn gevoelig voor lichtverstoring. Om het terrein geschikt te houden dan wel te maken voor vleermuizen, wordt aangeraden om het aanbrengen van verlichting (en uitstraling hiervan) zoveel mogelijk te beperken (ook tijdens de bouw).

In het toekomstige ontwerp kan rekening gehouden worden met vleermuizen door verlichting te gebruiken die minder verstoring is voor vleermuizen. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan vleermuisvriendelijke verlichting zoals de speciale BAT lamp (Rijkswaterstaat, 2012).

Daarnaast zijn speciaal voor renovatie, nieuwbouw of herbouw onderhoudsvrije vleermuisenkokers in de handel die ingemetseld kunnen worden en zogenaamde vleermuiskwartieren die eenvoudig te bevestigen zijn aan muren (zie onder andere Brochure 'Vleermuisvriendelijk bouwen' (Korsten *et al.*, 2011). Deze positieve maatregelen zijn veelal eenvoudig en met geringe meerkosten in nieuwbouw in te passen.

7.3 Conclusies gebiedenbescherming

Natuurbeschermingswet 1998

Als gevolg van de ontwikkeling van de woonwijk is geen een toename van verkeer rond Natura 2000 gebieden te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij het Natura 2000-gebied Springenbeek en Dal van de Mosbeek. De afstand tot het Natura 2000-gebied en het beperkte aantal woningen, circa 40, maakt dat negatieve effecten op habitattypen en kwalificerende soorten uitgesloten kunnen worden.

EHS

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen in de vorm van compensatie. In en direct rondom het plangebied is geen EHS-gebied aanwezig.

7.4 Zorgplicht

Voor de voorgenomen werkzaamheden, dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen (globaal half maart tot en met juli) van vogels. In deze periode kunnen broedvogels aanwezig zijn die in de vegetatie of aanwezige nestkasten tot broeden.

Geadviseerd wordt om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Op deze manier zijn er geen belemmeringen vanuit de Flora- en Faunawet aan de orde. Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken, dient kort voordat de werkzaamheden plaats vinden, het plangebied gecheckt te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat er sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied of de directe omgeving, worden door de ecooloog aanwijzingen gegeven, waardoor verstoring van het broedgeval uitblijft. Het risico is aanwezig dat de realisatie van het project dan gefaseerd dient plaats te vinden.

8 Bronnen

Bos, F.G., Bosveld, M.A., Groenendijk, D.G., Van Swaay, C.A.M. & Wynhoff, I., 2006. De dagvlinders van Nederland - verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EISNederland, in samenwerking met De Vlinderstichting, Wageningen.

Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Internet:

www.overijssel.nl

www.zoogdieratlas.nl

www.ravon.nl

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.naturalis.nl

Bijlage 1: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

Algemeen Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste

verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1. het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2. de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Ecologische Hoofdstructuur

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur.

Algemeen Ecologische hoofdstructuur

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De EHS bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

Algemeen Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het ministerie van Economische Zaken (EZ) dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaats hadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.